

‘Leeslicht’ in de klas

Ervaringen in een Alfa-NT2- en een NT2-groep

In ALFA-nieuws 4 van november 2007 werd aandacht besteed aan de serie boeken van Leeslicht. De Stichting Lezen & Schrijven en uitgeverij Eenvoudig Communiceren presenteerden deze nieuwe boeken tijdens de Week van de Alfabetisering. Het gaat om boeken van bekende schrijvers in makkelijke taal. De boeken zijn bedoeld voor de doelgroep van laaggeletterde volwassenen, zowel T1- als T2-leerders. Charlotte Cannegieter introduceerde het boek *Een goeie truc* van Marjan Berk in haar (A)NT2-groepen.

CHARLOTTE CANNEGIETER/ROC NOVA COLLEGE, IJMUIDEN

De boeken

Voor de eerste drie delen van de serie is werk van bekende Nederlandse schrijvers toegankelijk gemaakt voor mensen die moeilijk lezen. Marjan Berk en Yvonne Kroonenberg hebben hun eigen boeken zo bewerkt dat ze makkelijk te lezen zijn voor ‘laaggeletterden’. Ook bestaande verhalen van Kader Abdolah zijn ‘hertaald’ in eenvoudig Nederlands.

- Kader Abdolah: *Voetstappen*

In *Voetstappen* staan drie verhalen over liefde. In het eerste verhaal, *Een nacht*, treurt een man om de vrouw die hij moest achterlaten in zijn geboorteland. In *Voetstappen* denkt iemand aan zijn zus die ineens verdween. En in *Strijder*

in de schaduw wordt een jonge vrouw verliefd op een onbekende man.

- Yvonne Kroonenberg: *Een echte man*

In *Een echte man* staan zeven verhalen over... mannen! Aardige mannen, vervelende mannen, saaie of stoere mannen. Mannen met een snor. Mannen die liever klussen en weinig praten. *Een echte man* gaat ook over vrouwen. Over vrouwen die soms denken: kan ik hem nog ruilen?

- Marjan Berk: *Een goeie truc*

In *Een goeie truc* krijgt Jakob een dagboek voor zijn verjaardag. Voortaan schrijft hij al zijn gedachten op papier. Plotseling ontdekt hij dat zijn ouders

zijn dagboek lezen en vanaf dat moment verandert zijn leven in een groot feest.

Bestaand leesmateriaal

Er bestaat leesmateriaal dat speciaal voor de T2-leerder is ontwikkeld. Ik noem bijvoorbeeld *Tempo!* en de leesboekjes bij 7/43, *Suiker en andere verhalen* van de NCB, *Waar de vrouwen vandaan komen* van Jeanne Kurvers en *Beter Lezen* van Marilene Gathier en Dorine de Kruyf. Toen ik begreep dat bekende schrijvers als Yvonne Kroonenberg, Kader Abdolah en Marjan Berk speciaal voor de doelgroep laaggeletterde volwassenen een boek hadden geschreven, was mijn nieuwsgierig-

heid gewekt. De serie *Beter Lezen* was al gebruikt, zoals wel meer materiaal dat op mijn school voorhanden is. Een gang naar de bibliotheek leverde ook niet veel nieuws op voor de alfa-NT2- en de NT2-klas.

Ik besloot daarom om een aantal hoofdstukken van één van de boeken in twee groepen parallel te lezen. In een alfaklas met de groep die groten-deels niveau B (Raamwerk ANT2/ portfolio alfabetisering – Cito zie kader) beheerst en in een NT2-groep die bestaat uit laag-, midden- en hoog-opgeleiden die op weg zijn naar niveau A2.

Op het eerste gezicht lijken de drie verschenen boeken van *Leeslicht* namelijk geschikt om te lezen in een beginnende T2-klas. Het is bewerkt materiaal over alledaagse onderwerpen. De zinsbouw is eenvoudig met veel eenvoudige zinnen. De lay-out is overzichtelijk met een groot lettertype en niet te veel tekst op een bladzijde. Een hoofdstuk telt tussen de drie en negen bladzijden. Van visuele ondersteuning is geen sprake. Ik vroeg uitgeverij Eenvoudig Communiceren voor welke doelgroep de boeken geschreven zijn: voor zowel de doelgroep van volwassen eerste taalleerders als die van tweede taalleerders. Het niveau van de boeken ligt tussen A2 en B1. Welke van de drie zou ik nemen?

Een echte man van Yvonne Kroonenberg heeft korte verhalen die wat langer zijn (maximaal negen bladzijden per verhaal). Het is vrij humo-

ristisch, maar het is wel echt Nederlandse humor waarvan ik me afvroeg of deze voor een dergelijke groep geschikt is.

In *Voetstappen* van Kader Abdolah staan behoorlijk wat gewaagde en zwoele passages die ik niet passend vond om in deze groepen te lezen. Wat natuurlijk niet wil zeggen dat u ze niet zou kunnen lezen in uw groepen.

Een goeie truc van Marjan Berk is één lang verhaal en heeft weinig bladzijden per hoofdstuk, dus is het praktisch om per les één hoofdstuk te lezen. Het boek lijkt op het eerste gezicht over een thema te gaan dat voor volwassenen niet heel interessant is: een jongen op de basisschool. Maar al snel blijkt dat de lezer zich goed kan inleven in dit leven van Jakob en zijn ouders: er zijn veel herkenningpunten voor de lezer.

Ik koos voor *Een goeie truc* van Marjan Berk.

Leesvaardigheidsonderwijs

Als docent (A)NT2 weet je dat je leesmateriaal voor je lesgroepen zorgvuldig moet uitzoeken. Niet alleen is het materiaal afhankelijk van het leerdoel dat je met de groep nastreeft, ook is het belangrijk welk soort lezer je voor je hebt.

In het *Handboek Nederlands als Tweede Taal in de volwasseneneducatie* maakt Bart Bossers duidelijk hoe belangrijk het is om veel te lezen. Er kunnen verschillende redenen zijn waarom je leest in een groep. Je wilt bijvoorbeeld werken aan de opbouw van het vocabulaire. Als je dat gaat oefenen, moeten

er niet meer dan vijf op de honderd woorden onbekend zijn. Ook leer je door te lezen om sneller het woordbeeld te herkennen en om het bijbehorend concept sneller terug te vinden. Verder kunnen vaardigheden als van tevoren inschatten waar een tekst over gaat, bepalen waar informatie staat, of de betekenis van een woord afleiden, worden getraind tijdens het lezen. Het vergt oefening en ervaring om plezier te krijgen in het lezen. Het helpt als je in je groep niet alleen laat lezen om woorden of grammatica te leren, maar ook teksten laat lezen die leuk en interessant zijn.

De leespraktijk

Mijn belangrijkste doel bij de introductie van *Een goeie truc* was het laten lezen van teksten die leuk en interessant zijn. Ik wilde ook graag antwoord op een aantal vragen:

- Is het boek geschikt voor beginnende (Alfa-)NT2-leerders?
- Is het mogelijk om de groep zelfstandig te laten lezen?
- Wat doet het groepje, hoe reageren de cursisten, waar struikelen ze over, waar vragen ze hulp bij?
- Wat vinden de cursisten van dit boek? Snappen ze het? Vinden ze het onderwerp boeiend?
- Kunnen ze de inhoud koppelen aan eigen ervaringen?
- Is het ook geschikt om kilometers te maken?

In beide groepen wilde ik aandacht besteden aan taalvaardigheid en leeservaring en bij de Alfa-NT2-groep en de lager opgeleiden uit de NT2-groep wilde

	Alfa A	Alfa B	Alfa C
Technisch lezen	Analyseert en synthetiseert bekende klankzuivere mkm-woorden met 1 lettergreep. Kan in een zin afzonderlijke woorden aanwijzen.	Leest alle mkm-woorden vloeiend. Lees behandelde en vertrouwde woorden vloeiend. Analyseert en synthetiseert alle klankzuivere woorden. Herkent geleerd woordbeeld vlot. Leest en begrijpt een zeer korte en eenvoudige tekst met bekende woorden over een alledaags onderwerp.	Lees alle geleerde en frequente woorden vloeiend. Samengestelde, onbekende en niet-klankzuivere woorden worden soms nog geanalyseerd en gesynthetiseerd. Kent veel frequente en bekende woorden. Kan een tekst met een enkel onbekend woord erin lezen over bekende onderwerpen.
Functioneel lezen om informatie op te doen	Kan eenvoudige schema's lezen. Leest een speciaal voor dit niveau geschreven tekst.	Kan zich een idee vormen van de inhoud van eenvoudige materialen met veel visuele ondersteuning en weinig tekst. Leest een speciaal voor dit niveau geschreven tekst.	Kan zich een idee vormen van de inhoud van eenvoudige materialen met veel visuele ondersteuning. Leest een speciaal voor dit niveau geschreven tekst.

Kader Sterk vereenvoudigd overzicht uit het Raamwerk ANT2 (Cito)

ik ook strategische vaardigheden aan bod laten komen. Hieronder leest u mijn ervaringen met het lezen van een aantal hoofdstukken uit *Een goeie truc*.

Alfa-NT2-klas

Ik heb eerst verteld dat we een boek gingen lezen van een bekende Nederlandse schrijfster en dat viel al meteen in goede aarde. Ik introduceerde het thema van het boek door een oud dagboek van mezelf mee te nemen. Omdat er ook anders-analfabeten in mijn groep zitten, stelde ik de vraag wie er wel eens een dagboek had bijgehouden.

Niemand. Oh toch, Fatima. 'In mijn hoofd! Ik heb een heel dagboek vol over Iran'. Behalve dat ik graag antwoord wilde op de vragen hierboven, wilde ik in deze groep graag ook aandacht besteden aan leesstrategieën en tempo lezen. Het eerste hoofdstuk bestond uit drie bladzijden en ik koos ervoor om per bladzijde eerst de tekst voor te lezen. Daarna kregen de cursisten de tijd om de bladzijde nog eens zelf stil te lezen. De onbekende woorden werden onderstreept. Daarna gingen ze in groepjes van twee deze onbekende woorden met elkaar bespreken. Eventuele resterende

moeilijke woorden besprak ik klassikaal. Hierna stelde ik een aantal ja/nee-vragen en gaf ze tijd om het antwoord te vinden. Ik vroeg ook 'Waarom denk je dat? Waar heb je dat gelezen?' Ik stelde ten slotte nog een algemene begripvraag en gaf ze weer de tijd om stilzittend naar het antwoord te zoeken. Ook stelde ik vragen die een link legden met hun beleving van bepaalde zaken. 'Jakob is niet gelukkig. Ben jij gelukkig? Waarom?' Vervolgens lazen de cursisten weer in groepjes van twee de tekst hardop voor in een zo vlot mogelijk tempo. In totaal heb ik drie hoofdstukken met ze gele-

zen, steeds maximaal anderhalf uur aaneengesloten. De tweede keer dat ik met ze ging lezen, werkte ik volgens precies hetzelfde stramien en door omstandigheden kon ik de alfaklas samen laten lezen met de NT2-klas. De tweetallen die werden gevormd waren dus erg heterogeen. De derde keer heb ik de tekst alleen voorgelezen en enkele vragen op het bord gezet en voorbesproken. De leerlingen kregen een half uur de tijd en mochten zelf weten of ze stil gingen lezen of samen gingen lezen. Ze kozen ervoor om eerst stil te lezen en daarna in de groep over de vragen te praten.

Terug naar de vragen. Ik vind het boek geschikt voor Alfa-NT2-lezers op niveau B (zie kader). Wel waren een ruime introductie en een voorleesronde essentieel. Zelfstandig lezen is alleen mogelijk als het technisch lezen het functioneel lezen niet meer in de weg staat. Maar dan ben je er nog niet. Want het bleek voor veel cursisten ook na het voorlezen en het uitleggen van de moeilijke woorden lastig om algemene begripsvragen te beantwoorden. Voor de cursisten met een grote woordenschat ging dat al beter. Om kilometers te maken vind ik het boek niet geschikt voor deze groep. Het aantal onbekende woorden lag hier tussen de vijf en acht per honderd woorden. Bovendien telden veel woorden meerdere lettergrepen. Het verhaal van Jakob vonden ze wel allemaal een boeiend en grappig verhaal. Er is veel gelachen tijdens het lezen en ook veel gepraat over het

boek. En dat is wel een prettige bijkomstigheid te noemen.

NT2-klas

In grote lijnen heb ik dezelfde stappen gezet in de groep NT2-cursisten, zij het met een aantal kleine verschillen. Ik las het verhaal niet eerst voor, maar laste na introductie meteen een stilleesronde in. Ook de hardop-leesronde heb ik niet toegepast. Immers, het technisch lezen had deze groep al aardig onder de knie. De ja/nee-vragen verving ik door algemene begripsvragen. In totaal heb ik vier hoofdstukken met deze groep gelezen. Het tweede hoofdstuk hebben ze zelfstandig gelezen en ze hebben elkaar geholpen met de moeilijke woorden. Het derde hoofdstuk lasen ze samen met de Alfa-NT2-klas. Dit leverde levendige gesprekken op over woordbetekenissen. Het vierde hoofdstuk stelde ik ze algemene begripsvragen en gaf ik ze een kwartier om het hoofdstuk te lezen. Dit keer zonder onderstrepen, zonder woordenboek en zonder overleg. En ze waren over het algemeen erg goed in staat om de kern eruit te halen. En ook hier werd veel gepraat. Over de ouders van Jakob, maar ook over de relatie met de eigen ouders. Iedereen was nieuwsgierig naar wat er nu weer met Jakob zou gebeuren. Een aantal cursisten is thuis verder gaan lezen in het boek. De cursisten die dat wilden heb ik een schriftje gegeven, als het ware een dagboek. Ze kunnen mij elke week schrijven over wat ze bezighoudt of ze kunnen bijvoorbeeld vragen stellen over mijn leven. Elke keer als een cursist wat schrijft, schrijf ik terug. De eerste 'dagboeken' ontving ik de dag erna al.

Voor deze groep kan ik op alle vooraf gestelde vragen een positief antwoord geven. Het boek was zeer geschikt om in deze NT2-klas te lezen, zowel in groepsverband als ook zelfstandig. Het aantal onbekende woorden lag wel rond de vijf op de honderd, maar deze cursisten waren veel meer in staat om over onbekende woorden heen te lezen, om betekenis te raden enzovoort. Ze vinden het heerlijk om een 'echt' boek te lezen in plaats van de teksten uit het lesboek. *Een goeie truc* ligt dan ook vaak op tafel.

Conclusie

Voor beide groepen geldt dus dat ik het boek geschikt vind om te lezen. Wel is de manier waarop dat lezen gebeurt verschillend. Het zelfstandig lezen en het kilometers maken lukte niet in deze Alfa-NT2-groep op B-niveau. De grootste struikelblokken waren overigens in beide groepen de veelvuldig voorkomende uitdrukkingen en zinnen als: 'Dus daar heeft Jakob dan weer geluk mee', 'Dat geeft alleen maar narigheid', 'Nu gaat de schrijver ze lekker maken', 'De meiden kakelen er op los', 'uit je duim zuigen' en 'er gaat iets bij hem kriebelen'. Niet ideaal voor deze doelgroep, maar als je de ambitie hebt een boek te schrijven dat zowel voor NT1- als voor NT2-leerders geschikt is, moet je keuzes maken.

Aan geen enkele van de vier vaardigheden is zoveel aandacht besteed als aan lezen. Eén ding is me in elk geval nog duidelijker geworden: leuke en interessante teksten lezen in T2-groepen levert ook leuke en interessante lessen op.